

Päätös vaatimukseen luonnonsuojelulain 126 §:n mukaisen pakkokeinon käyttämisestä

1 Vireillepanija

Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry

2 Toiminnanharjoittaja

Metsähallitus Metsätalous Oy

3 Asian käsittely

3.1 Vireillepanon vireilletulo ja sisältö

Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry (jatkossa vireillepanija tai yhdistys) on jättänyt Lupa- ja valvontavirastolle 1.2.2026 päivätyn vaatimuksen keskeyttää/estää luonnon tuhoutumisen ja luonnonarvojen heikentymisen pysäyttämiseksi metsänhakkuut, jotka on ilmoitettu metsänkäyttöilmoituksessa 1-2026-15213 kiinteistölle 777-893-11-1 Suomussalmen valtionmaa. Kyse on Suomussalmen kunnassa valtion maalla sijaitsevasta Portinvaara-nimisestä kohteesta.

Vireillepanija vaatii, että Lupa- ja valvontavirasto ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin kyseessä olevien avohakkuiden estämiseksi/pysäyttämiseksi, koska hakkuiden suunnittelussa ei ole otettu huomioon tiedossa olevien uhanalaisten lajien esiintymistä avohakattavilla kuvioilla. Koska avohakkuut rajoittuvat Portinvaaran Natura-alueeseen, vaikutukset Natura-alueeseen tulee arvioida. Kohde on 154-178 vuotiasta vanhaa metsää, jossa runsaasti vanhojen metsien tunnusmerkkejä kuten kilpikaarnaisia aiempien puusukupolvien mäntyjä, keloja, lahoppua, naavaa ja loppoa. Pitkästä lahoppuujatkumosta kertovat mm. sirppi- ja riekonkäävät. Hakkuissa ei ole otettu huomioon luonnonsuojelulain tavoitteita luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Hakkuuaikeet uhkaavat myös ekologisten yhteyksien säilyvyyttä monien lajien osalta alueella.

Metsäkeskuksen sivulla on nähtävissä metsänkäyttöilmoitus, joka koskee Suomussalmen kunnassa olevaa valtion omistamaa tilaa. Metsänkäyttöilmoitus on saapunut Metsäkeskukseen 30.1.2026 ja sen numero on 1-2026-15213. Metsänkäyttöilmoitus kohdistuu Portinvaaran vanhan metsän kohteelle, joka on Luonnonmetsätyöryhmän ja ympäristöjärjestöjen ammattilaisten kartoittama. Kohteen luonnonsuojelullinen arvo perustuu ennen kaikkea uhanalaisiin ja silmälläpidettäviin lajeihin. Arvoa lisää se, että alue on kiinni Natura-alueessa, joten kytkeytyneisyys on erityisen hyvä.

Metsänkäyttöilmoituksen kuviot 57, 58 ja 82 rajautuvat tai ovat käytännössä kiinni Portinvaaran Natura-alueessa. Portinvaaran alueella on lehtojensuojelualue, ja lisäksi osa alueesta kuuluu soidensuojelun perusohjelmaan ja osa vanhojen metsien suojeluohjelmaan. Hakattavilla kuvioilla esiintyy uhanalaisia vanhan metsän lajeja, joita hakkuun suunnittelussa ei ole otettu huomioon. Kuviot on suunniteltu kokonaisuudessaan avohakattavaksi, mikä tulisi hävittämään näiden lajien esiintymät. Uhanalaisten lajien esiintymisen turvaamiseksi ei riitä se, että havaintopaikat ja niiden välitön ympäristö jätetään hakkaamatta. Mielestämme Metsähallitus ei ota vakavasti huomioon uhanalaisten lajien turvaamista suunnitellessaan hakkuita alueille, joilla tiedetään esiintyvän uhanalaisia lajeja, mikä on valtion yhtiöltä täysin vastuutonta toimintaa ottaen huomioon, että avohakkuut ja metsätalous ylipäänsä ovat metsälajien uhanalaistumisen merkittävin syy. Valtion metsiä hallinnoivan Metsähallituksen Metsätalous Oy:n tulisi sen sijaan osoittaa esimerkillistä vastuuta luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta vähintäänkin siten, että uhanalaisten lajien tiedossa olevat esiintymät jätetään hakkaamatta. Katsomme, että kyseessä olevissa hakkuissa on kyse merkittävien luonnonarvojen hävittämisestä, kun uhanalaisten lajien turvaamista ei ole otettu hakkuiden suunnittelussa huomioon, mikä on luonnonsuojelulain tavoitteiden vastaista. Lajiesiintymien lisäksi on aina syytä huomioida erillisten lajiesiintymien kytkeytyneisyys.

Muistutamme lisäksi siitä, että YVA-lain 31 §:n mukaan hankkeesta vastaavan on sen lisäksi, mitä erikseen säädetään, oltava riittävästi selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää. Koska kyseessä on metsänhakkuu, jossa tietoisesti aiotaan hävittää uhanalaisten lajien esiintymiä, ympäristöviranomaisen tuleekin edellyttää Metsähallitus Metsätalous Oy arvioimaan suunnittelemiensa avohakkuiden vaikutukset myös hakkuihin rajautuvaan Portinvaaran Natura-alueeseen.

Vireillepanoa on täydennetty 23.2.2026 päivätyllä asiakirjalla ”Lisätietoja vireillepanoon Metsähallituksen metsänkäyttöilmoituksen 1-2026-15213 johdosta kiinteistöllä Portinvaaran kohteella kiinteistöllä 777-893-11-1”, jonka mukaan vireillepanijat vaativat luonnonsuojelulain (9/2023) 128 §:n tarkoittamalla erityisellä vireillepanolla, että lupa- ja valvontavirasto kieltää luonnonsuojelulain 126 §:n nojalla Metsähallitusta toteuttamasta metsänkäyttöilmoituksessa 1-2026-15213 tarkoitettuja hakkuita lainvastaisina.

Vireillepanijat katsovat, että ilmoitettu hakkuu on ennallistamisasetuksen (2024/1991) 4 artiklan, luettuna yhdessä varovaisuusperiaatteen kanssa, vastainen.

Täydennyksessä on todettu muun ohella seuraavaa:

Kiinteistöltä 777-893-11-1 on kartoitustietoa Natura-luontotyyppistä Boreaalinen luonnonmetsä ja lajihavaintotietoja uhanalaisista lajeista.

Metsänkäyttöilmoituksen kohteena olevat hakkuut ovat ennallistamisasetuksen vastaisia. Vireillepanijat katsovat muun ohella, että boreaalista luonnonmetsää sisältävää kohdetta ei ole mahdollista hakata hakkuuilmoitukseen pohjautuen rikkomatta ennallistamisasetuksen velvoitteita tilanteessa, jossa tarkoitettuja Natura-luontotyyppejä ei ole luokiteltu tilan osalta tai ennallistettavia alueita ei ole määritetty parhaaseen

käytettävissä olevaan tietoon ja tuoreimpaan tieteelliseen näyttöön perustuen. Ei ole osoitettu, etteikö nyt hakkuilmoituksen alaisina oleviin boreaalisiin luonnonmetsiin ja puustoisiin soihin sisälly alueita, jotka on ennallistamisasetuksen mukaan ennallistettava.

Vireillepanon alaisen hakkuilmoituksen mukaisen hakkuun salliminen olisi myös varovaisuusperiaatteen vastaista.

Asiassa vallitseva epäselvyys, puutteellinen arviointiprosessi tai selvitysten riittämättömyys velvoittavat Lupa- ja valvontavirastoa kieltämään toiminnan, kunnes asia on selvitetty ja on voitu varmistua siitä, ettei luonnonsuojelulain vastaista seurausta synny.

Lupa- ja valvontaviraston on valvottava luonnonsuojelun säännösten noudattamista. Hakkuiden edellytyksenä olevan metsänkäyttöilmoituksen tekemistä voidaan pitää riittävänä perusteena hallintopakon käyttämiseksi. Näin ollen Lupa- ja valvontaviraston on kiellettävä käsillä olevat hakkuut ennallistamisasetuksen 4 ja 14 artiklojen sekä luonnonsuojelulain 126 ja 128 §:n luettuna yhdessä varovaisuusperiaatteen sekä ennalta varautumisen periaatteen kanssa, nojalla.

Täydennyksen liitteenä on toimitettu raportti maastokäynnistä 28.9.2022 koskien kuvioita 58.3, 58.6 ja 98.2. Raportissa on todettu seuraavaa:

”Portinvaaran hakkuiden uhkaamilla kuvioilla 58.3, 58.6 ja 98.2 metsä on laatuluokaltaan hyvää boreaalista luonnonmetsää. Metsät ovat vanhoja, kuusi- ja mäntyvaltaisia kuivahkoja ja tuoreita kangasmetsiä. Vallitseva puusto on silmämääräisesti arvioituna yli 100-vuotiaista. Seassa on siellä täällä edellisen sukupolven kilpikaarnamäntyjä, joilla ikää yli 180 vuotta.

Puusto on pääosin mäntyvaltaista, seassa runsaasti kuusta ja koivua, myös jonkin verran haapaa. Alueella on jälkiä palodynamiikasta: palokoroja ja palokantoja.

Metsän rakenne on luonnontilaisen kaltainen. Vanhoista poimintahakkuista huolimatta puuston tilajakauma on säilynyt satunnaisena. Puusto on erirakenteista ja siinä on vaihtelevakorkuista kerroksellisuutta, sekä luontaista aukkoisuutta. Lahopuuta on arviolta noin 7–10 m³/ha ja sen tilajakauma on satunnainen. Lahopuu on mäntyvaltaista, ml. vanhoja keloja ja järeää kelomaapuuta.

Hakkuiden uhkaamilla kuvioilla ja niiden välittömässä läheisyydessä (< 35 m) on havaittu useita uhanalaisten lajien esiintymiä, mm. kantoraippasammal *Crossocalyx hellerianus*, VU ja hongantorvijäkälä *Cladonia parasitica*, VU, joiden elinympäristön hakkuu käytännössä hävittää.” Lajilista on toimitettu liitteenä.

3.2 Toiminnanharjoittajan kuuleminen

Vireillepanon kohteena on Metsähallitus Metsätalous Oy:n (jatkossa Metsähallitus tai toiminnanharjoittaja) jättämä metsänkäyttöilmoitus, joka kohdistuu valtion omistamalle kiinteistölle. Lupa- ja valvontavirasto varasi Metsähallitukselle mahdollisuuden lausua vireillepanon johdosta hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti. Lisäselvitystä on pyydetty

erityisesti seuraavista seikoista; miten metsänkäytössä on huomioitu Natura 2000 -alue Portinvaaran alue (FI1200711), onko Metsähallituksen Luontopalveluita osallistettu esitettujen hakkuukuvioiden suunnitteluun sekä Natura-arvioinnin tarpeellisuuden selvittämiseen ja onko Portinvaaran alue Natura-alueella tai metsänkäyttöilmoituksen alueella selvitetty tiukasti suojeltujen serpentiiniluontotyyppien (luonnonsuojelulaki 65 §) esiintymistä.

Metsähallitus (omassa vastauksessaan MH MT Oy) lausui 11.3.2026 päivätyssä vastauksessaan muun ohella seuraavaa:

Ennallistamisasetus

MH MT Oy toteaa, että ennallistamisasetus jättää jäsenvaltioille liikkumavaraa asetuksen täytäntöönpanossa. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka asetus itsessään on voimassa, tulee asetuksen toimeenpanoa varten laatia kansallinen ennallistamissuunnitelma, jossa muun muassa määritetään keinot asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. MH MT Oy on mukana kansallisen ennallistamissuunnitelman valmisteluryhmissä.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman on määrä valmistua kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta. Suomella on elokuuhun 2026 asti aikaa valmistella oma ennallistamissuunnitelmansa esitettäväksi EU-komissiolle. EU:n jäsenvaltiot määrittelevät kansallisessa ennallistamissuunnitelmassaan toimet, joihin ne ryhtyvät heikentämättömyysvelvoitteen toimeenpanemiseksi. Heikentämättömyysvelvoite tulee voimaan, kun jäsenvaltion ennallistamissuunnitelma on valmistunut.

MH MT Oy toteaa, että se toimii huolellisesti ja noudattaa kaikessa toiminnassaan voimassa olevia lakeja ja muita säädöksiä, PEFC-sertifiointia, MH MT Oy:n Ympäristöopasta sekä MH MT Oy:n metsänhoito-ohjetta. MH MT Oy ei toimi vastoin ennallistamisasetusta, sillä ennallistamissuunnitelma on vasta kansallisessa valmistelussa, eikä lopullisia asetuksen asettamia velvoitteita vielä tiedetä, koska niitä ei ole vielä määritelty. Näin ollen esitetty väite ennallistamisasetuksen vastaisuudesta on ennenaikainen ja vaatimus hakkuiden kieltämisestä perusteeton.

Varovaisuusperiaate

Varovaisuusperiaatteen osalta on lausuttu muun ohella, että ”Nyt kysymyksessä oleva metsänkäyttöilmoitus koskee yksilöityä ja rajattua toimenpidettä, jolla ei ole sellaisia ainutlaatuisia uhanalaisten lajien esiintymiä tai muutoinkaan yksittäisiä lajiesiintymiä, joiden perusteella voitaisiin arvioida kyseessä olevan luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhka. Metsänkäyttöilmoitukseen kuuluvat toimenpiteet on inventoitu vasten valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisia kansallisia vanhojen metsien kriteerejä sekä luonnontilaisten metsien määritelmää. Mikään ilmoitukseen kuuluvista toimenpiteistä ei täytä näitä kriteerejä tai määritelmää. MH MT Oy on huolellisesti kartoittanut luontokohteita ja monimuotoisuudelle arvokkaita rakennepiirteitä sekä alueen lajistoa” ja että ”Varovaisuusperiaate ei oikeuta siirtämään tai estämään tavanomaista metsänkäyttöä ilman konkreettista, kohdekohtaista ja objektiivisesti perusteltua riskinarviota”. Vastauksessa on kuvattu, miten

toiminnanharjoittaja on kartoittanut ja huomioinut luontokohteita sekä monimuotoisuudelle arvokkaita rakennepiirteitä ja lajistoa alueella, johon metsänkäyttöilmoitus kohdistuu ja toiminnanharjoittaja on ilmoittanut katsovansa, että varovaisuusperiaate on huomioitu metsänkäyttöilmoitukseen kuuluvien toimenpiteiden suunnittelussa asianmukaisesti ja suunnitellut hakkuut eivät ole varovaisuusperiaatteen vastaisia.

Lisäksi vastauksessa on viitattu suhteellisuusperiaatteeseen, josta on säädetty hallintolain 6 §:ssä.

Luonnonsuojelulain 128 §:n soveltamisala

MH MT Oy toteaa lisäksi, että LSL 128 §:n mukainen erityinen vireillepano-oikeus on tarkoitettu luonnonsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten vastaisten toimenpiteiden kieltämiseen. Näin ollen pykälän sanamuoto jättää tulkinnanvaraiseksi sen, voiko ko. pykälä ylipäätään tulla sovellettavaksi Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry:n LVV:lle lähettämään asiakirjaan.

Metsänkäyttöilmoituksen kohde ja kohteeseen liittyvät selvitykset

Portinvaaran metsänkäyttöilmoitukseen kuuluvat toimenpiteet on inventoitu vasten valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisia kansallisia vanhojen metsien kriteerejä sekä luonnontilaisten metsien määritelmää. Mikään ilmoitukseen kuuluvista toimenpiteistä ei täytä näitä kriteerejä tai määritelmää.

Metsäsuunnittelun yhteydessä MH MT Oy tarkastelee aina toimenpidekuvioita ja ympäröiviä metsäalueita MH MT Oy:n Ympäristöoppaan luontokohdekriteereitä vasten, ja rajaa luontokohteen määritelmän täyttävät kohteet toiminnan ulkopuolelle tai rajoitetun toiminnan piiriin osaksi alue-ekologista verkostoa. Tässä yhteydessä tuodaan myös esille, että MH MT Oy:n Ympäristöoppaan vaatimukset ylittävät monessa lainsäädännön ja sertifiointin asettaman minimitason.

Boreaalinen luonnonmetsä -luontotyyppin määritelmä

Kansallisen ennallistamissuunnitelman laadinta on kesken ja kriteerejä Natura-verkoston ulkopuolella esiintyville direktiiviluontotyypeille ei ole vielä hyväksytty. On huomioitava, että SLL:n vaatimuksessa esitetty tulkinta direktiiviluontotyyppiksi, toimenpiteen kohteena olevien metsien osalta, pohjautuu kriteereihin, jotka ovat vahvistettu käytettäväksi Natura-verkoston sisällä, eivätkä käynnissä olevan kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelutyön luontotyyppikriteereihin.

Vaikutukset Portinvaaran Natura-alueeseen ja MH Luontopalveluiden (jatkossa MH LP) osallistaminen

Suunnitellut toimenpiteet eivät kohdistu Natura-alueelle. Portinvaaran Natura-alueen suojeluperusteena ovat luontotyyppien (humuspitoiset lammet ja järvet, pikkujoet ja purot, keidassuot, vaihettumissuot ja rantasuot, lähteet ja lähdesuot, huurresammallähteet,

letot, aapasuot, kalkkikalliot, luonnonmetsät, lehdot ja puustoiset suot) lisäksi lajeista lapinleinikki.

Metsähallituksessa on käytössä yhteissuunnittelun menetelmä, jossa on tunnistettu ne tilanteet, joissa luontoarvojen turvaamisen varmistamiseksi toimenpiteet tulee suunnitella yhteistyössä MH MT Oy:n ja MH LP:n kesken. Kaikki toimenpiteet, jotka sijoittuvat MH LP:n hallinnoimien kiinteistöjen välittömään läheisyyteen suunnitellaan yhteistyössä, ja näin on toimittu myös toimenpiteiden 82.1, 98.2, 57.4, 58.3 ja 58.6 osalta. Yhteissuunnittelulla halutaan varmistaa, ettei metsien käsittelyllä heikennetä suojelutarkoituksiin varatun alueen luontoarvoja, ja hakkuiden sijoituessa Natura-alueen välittömään läheisyyteen, etteivät toimenpiteet vaaranna suojeluperusteena olevia luontotyyppejä tai lajeja.

LS-lain 34 §:n heikentämiskiellon mukaisesti Natura2000-verkoston kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luontoarvoja ei saa merkittävästi heikentää. Ja LSL 35 §:n mukaisesti, mikäli suunnitelma yksinään tai muiden hankkeiden kanssa yhdessä tarkasteltuna merkittävästi heikentää Natura2000-alueen suojeluperusteena olevia luonnonarvoja, tulee hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan asianmukaisella tavalla arvioida nämä vaikutukset. Sama velvoite koskee Natura-alueen ulkopuolelle kohdistuvia suunnitelmia, mikäli niillä on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Portinvaaran Natura-alueen läheisyyteen sijoittuvien toimenpiteiden osalta MH LP on kiinnittänyt huomiota reunavaikutuksen minimointiin ja metsätalousalueen, samaan populaation suojelukiinteistön kanssa kuuluvien lajiesiintymien rajaamiseen niin, että lajeille soveliaat kohdat säilyvät elinkelpoisina.

MH MT Oy:n näkemys on, että yhteissuunnittelu MH LP:n kanssa varmistaa LSL 34 §:n heikentämiskiellon toteutumisen, ja toteuttaa LSL 35 §:n mukaista harkintaa Natura-arvioinnin tarpeesta. Yksimielisesti yhteissuunnittelun kohteen osalta katsotaan, että Natura-arvioinnille ei ole tarvetta.

Serpentiinikallio luontotyyppin esiintyminen

Kainuun ELY-keskus on toimittanut MH MT Oy:lle aineiston koskien luontotyyppin serpentiinikallio potentiaalista esiintymistä Metsähallituksen hallinnoimilla maa-alueilla. Tässä aineistossa mahdolliset kohteet piirtyvät suunniteltujen toimenpidekuvioiden pohjoispuolelle, Pahalammen läheisyyteen Portinvaaran Natura-alueen kupeeseen. Toinen potentiaalinen alue sijoittuu toimenpidekuvioista etelään Takkusenkankaan lounaispuolelle.

Natura-alueen sisälle tai metsänkäyttöilmoitusten alueelle ei ole tehty LSL 65§:n tiukasti suojellun luontotyyppin serpentiinikallio inventointia.

Lajihavaintojen huomioiminen toimenpidesuunnittelussa

Lajien huomioimisen yhteydessä MH MT Oy haluaa tuoda esille, että vain erityisesti suojeltavat lajit, direktiivilajit, rauhoitetut lajit sekä uutena tavatut lajit ovat lakisääteisesti

suojeltuja. Lajien huomioiminen valtion monikäyttömetsissä perustuu lainsäädännön lisäksi metsäsertifiointiin sekä vastuulliseen toimintaan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Lajien esiintymien sekä elinympäristöjen säilyttäminen edistää tehokkaasti monimuotoisuuden säilymistä metsäluonnossa. MH MT Oy:n toteuttama Monikäyttömetsien lajistoselvitys vuodelta 2023 on esimerkki vastuullisesta aktiivisuudesta tuottaa lajitietoa sekä hyödyntää sitä lajien huomioimisessa metsien käsittelyssä.

Portinvaaran alueen tunnetut lajihavainnot on huomioitu laajoilla säästöpuuryhmillä (Kuva 1) sekä ohjeistamalla toteutuksessa säästämään ja varomaan havaituille lajeille tärkeät kasvualustat eli palokannot, kelot ja maapuut. MH MT Oy haluaa tässä yhteydessä muistuttaa, että kesästä 2018 alkaen kuollutta puuta ei ole korjattu valtion monikäyttömetsistä.

Yhteenveto

Yhteenvetona edellä kuvatusta todetaan, että Natura-alueiden lähelle sijoittuvien toimenpiteiden suunnittelu yhdessä MH LP:n kanssa varmistaa LSL 34 §:n heikentämiskiellon toteutumisen, ja toteuttaa LSL 35 §:n mukaista harkintaa Natura-arvioinnin tarpeesta. Lisäksi todetaan, että alueen tunnetut lajihavainnot on huomioitu toimenpidesuunnittelussa ja, että LSL 65 §:n tiukasti suojellun luontotyypin serpentiinikallio inventointia ei ole tehty Natura-alueelle tai metsänkäyttöilmoituskuvioilla.

Lisäksi todetaan, että suunnitellut toimenpiteet eivät ole ennallistamisasetuksen, yhdessä varovaisuusperiaatteen kanssa, vastaisia, koska kuten edellä on todettu, kansallisen ennallistamissuunnitelman laadinta on kesken ja kriteerejä Natura-verkoston ulkopuolella esiintyville direktiiviluontotyypeille ei ole vielä hyväksytty.

Edellä kuvatun selostuksen ja siitä ilmenevän hyvin yksityiskohtaisen selvitystyön tuottamien tietojen perusteella on ilmeistä, että vireillepanovaatimus on perusteeton. Metsänkäyttöilmoituksen mukaiset toimenpiteet perustuvat huolelliseen suunnitteluun ympäristö ja voimassa oleva lainsäädäntö huomioiden.

3.3 Vireillepanijan kuuleminen toiminnanharjoittajan vastauksesta

Lupa- ja valvontavirasto varasi vireillepanijalle mahdollisuuden lausua toiminnanharjoittajan vastauksen johdosta hallintolain 34 §:n mukaisesti. Vireillepanija lausui 30.3.2026 päivätyssä vastineessaan muun ohella seuraavaa:

Vireillepanijat uudistavat ennallistamisasetuksen ((EU) 2024/1991) ja varovaisuusperiaatteen osalta lausumansa vaatimukset.

Vireillepanijat toteavat, että metsänkäyttöilmoituksen vaikutukset Portinvaaran Natura-alueeseen on arvioitava.

Heikentämättömyysvelvoitteesta

Ennallistamisasetus on tullut voimaan 18.8.2024. Milloin asetuksessa ei ole annettu sen velvoitteille muuta voimaantulohetkeä, on sanamuodon mukaisen laintulkinnan mukaan lähdettävä siitä olettamasta, että lain velvoitteet ovat tulleet voimaan 18.8.2024.

Näissä oloissa on katsottava, että nyt puheena olevat alueet ovat asetuksen 4(11) tarkoittamia ei hyvässä tilassa olevia alueita, jollei Metsähallitus osoita nyt metsänkäyttöilmoituksen alaisten alueiden olevan hyvässä tilassa. Tällöin heikentämättömyysvelvoite tulisi näiden alueiden osalta voimaan elokuussa 2026. Tässäkin tapauksessa vireillepanijat katsovat, että ennallistamisasetuksen muut velvoitteet luettuna yhdessä varovaisuusperiaatteen kanssa estävät metsänkäyttöilmoituksen mukaiset hakkuut.

Varovaisuusperiaate ja ennallistamisasetuksen muut velvoitteet

Vireillepanijat huomauttavat, että luontotyyppiraportoinnin mukaan luontotyyppi boreaalinen luonnonmetsä on luokituksen heikoimmassa luokassa ja on edelleen heikkenevä, ja sen pinta-ala on myös luokituksen heikoimmassa luokassa ja on edelleen heikkenevä. Näissä oloissa on lähdettävä siitä, että ennallistamisasetuksen 4(8) ja 14 artikla edellyttävät varovaisuusperiaatteen kanssa luettuina, että MH MT Oy, joka vastineessaan vetoaa siihen, että se toimii kansallisen ennallistamissuunnitelman valmisteluryhmässä, ei käytä tätä asemaansa väärin ja toteuta hakkuita ajankohtana, jolloin sille itselleenkin on vielä epäselvää, mitä alueita tulee ennallistettavien alueiden piiriin. Joka tapauksessa on 90 % todennäköisyys, että metsänkäyttöilmoituksen alaiset alueet tulevat ennallistettaviksi asetuksen velvoitteiden täyttämiseksi. Ei voida myöskään ajatella, että heikossa tilassa olevia luontotyyppialueita voisi entisestään heikentää ennen kuin ne on ennallistettava. Tässä tapauksessa boreaalisen luonnonmetsän ennallistamisvelvoitteet sekä heikentämättömyysvelvoite menettäisivät kokonaan merkityksensä, kun luontotyyppi on kokonaisuutena arvioiden epäsuotuisassa, huonossa ja heikkenevässä tilassa. Tämä ei myöskään vastaa ennallistamisasetuksen tarkoitusta.

Varovaisuusperiaatteen sisällöstä

Varovaisuusperiaate on vakiintunut ympäristöoikeudellinen periaate, joka soveltuu vireillepanijoiden käsityksen mukaan käsillä olevaan tilanteeseen hyvin. Kyse on juuri ennen kansallisen ennallistamissuunnitelman voimaantuloa ilmoitetuista, laajasta hakkuiden sarjasta, joissa on tarkoitus hakata oikeusasemaltaan ja luontoarvoiltaan selvittämätöntä metsää, johon erittäin todennäköisesti kohdistuu ennallistamisvelvoite.

Vanhon metsien kriteerit ja Natura-luontotyyppien kriteerit

Vireillepanijat tuovat esille, että Metsähallituksen viittaamat kansalliset vanhojen ja luonnontilaisten metsien kriteerit ovat eri asia, kun unionioikeudessa luontodirektiivin (92/43/ETY, annettu 21. päivänä toukokuuta 1992) antamisesta lähtien vakiintunut boreaalisen luonnonmetsän käsite. Boreaalinen luonnonmetsä on Natura -luontotyyppi, jonka tunnistamisen kriteerit on annettu komission manuaalissa ja sittemmin kansallisissa oppaissa.

Boreaalinen luonnonmetsä tarkoittaa metsää, joka täyttää tietyt määritellyt minimikriteerit. Boreaalisen luonnonmetsän määritelmän sisään mahtuu hyvin raskaan hakkuuhistorian omaavia metsiä, kunhan viimeisimmistä käsittelytoimenpiteistä on kulunut niin pitkä aika, että luonnollisen kehityksen myötä niihin on palautunut riittävästi luonnonmetsän piirteitä. Lahopuun esiintymistä ei edellytetä, jos puusto on muuten rakenteeltaan riittävän monipuolinen. Boreaaliselta luonnonmetsältä edellytetään pääsääntöisesti, että sen valtapuusto on vähintään uudistusikäistä. Uudistusikäisyyden alarajat vaihtelevat puulajista ja kasvupaikkatyypistä riippuen Etelä-Suomessa välillä 40–90 vuotta.

Myöskään MH MT Oy:n Ympäristöoppaan luontokohdekriteereillä, sertifikaattikriteereillä tai muullakaan Metsähallituksen omalla luontotyöllä ei ole käsillä olevassa asiassa merkitystä, koska kyse on erityisestä, EU-oikeudesta sisältönsä saavasta luontotyyppistä. Vireillepanossa ja sen lisätietoina toimitetussa täydennyksessä on eritelty, miten ennallistamisasetuksen heikentämättömyysvelvoite luettuna yhdessä varovaisuusperiaatteen kanssa vireillepanijoiden käsityksen mukaan rajoittaa metsänkäyttöilmoituksessa ilmoitettuja hakkuita.

Myös se, että samaan aikaan maa- ja metsätalousministeriössä on käynnistetty poliittinen hanke muuttaa boreaalisen luonnonmetsän kansallista määritelmää, tukee vireillepanijoiden käsitystä siitä, että ennallistamisasetus velvoittaa nykymääritelmin olemaan heikentämättä boreaalisen luonnonmetsän esiintymiä ja ennallistamaan ne vireillepanossa ja asetuksessa esitetyin tavoin.

Natura-alueen suojelun perusteena olevan luontotyypin heikentäminen on kielletty

Sen lisäksi, mitä aiemmin on tuotu ilmi ennallistamisasetuksen heikentämättömyysvelvoitteesta koskien myös Natura-alueen ulkopuolisia Natura-luontotyyppiesiintymiä, on Portinvaaran osalta kyse myös Portinvaaran Natura-alueen välittömässä läheisyydessä tehtävistä hakkuista. Portinvaaran Natura-tietolomakkeen mukaan suojelun perusteena on muun ohella luontotyyppi boreaaliset luonnonmetsät. Metsähallituksen vastineessa kuvassa 1 esitetään metsänkäyttöilmoituksen mukaisten hakkuiden sijoittuminen erittäin lähelle Natura-aluetta, jonka suojelun perusteena on samaa luontotyyppiä boreaaliset luonnonmetsät, kuin mitä alueen ulkopuolelle on jäänyt.

Natura-alueisiin kohdistuu merkittävän heikentämisen kiello. Heikentämiskielto toteutetaan keskeisesti Natura-arviointimekanismin kautta. Arviointivelvollisuuden kynnyks on asetettu unionioikeuskäytännössä erittäin matalalle.

Vireillepanijat katsovat, että tässä tapauksessa Natura-arviointi on suoritettava hakkuiden välittömän läheisyyden vuoksi. Hakkuiden vaikutuksia alueen luontoarvoihin ja lajiston mahdollisuuksiin selviytyä suotuisalla suojelun tasolla ei ole selvitetty tai arvioitu.

Lopuksi

Vireillepanijat eivät vaadi MH MT Oy:tä lopettamaan hakkuutoimintaansa. Vireillepanijat vaativat, että MH MT Oy noudattaa voimassa olevaa lakia täysimääräisesti, myös siinä tapauksessa, että se edellyttää pidättäytymään joistakin hakkuista ja selvittämään

metsänkäyttöilmoituksen käsittävän alueen luontoarvot lain vaatimusten mukaisesti. Lupa- ja valvontavirasto vireillepanijat vaativat niinkään selvittämään, onko metsänkäyttöilmoitusten kattamat alueet lain puitteissa käsiteltävissä ilmoituksissa tarkoitetuilla tavoilla siten ettei unionioikeudellisia velvoitteita rikota vai ei.

4 Lupa- ja valvontaviraston ratkaisu

Lupa- ja valvontavirasto ei rajoita metsänkäyttöilmoituksessa 1-2026-15213 ilmoitettuja hakkuita eikä aseta velvoitteita luonnonsuojelulain 126 §:n perusteella.

5 Perustelut

5.1 Sovellettavat oikeusohjeet

Luonnonsuojelulain (9/2023, LSL) 7 §:n mukaan tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen mukaisessa päätöksenteossa kiinnitetään huomiota luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhkaan, vaikka siitä ei olisi olemassa varmistettua tieteellistä tietoa.

Luonnonsuojelulain 9 §:n 2 momentin mukaan Lupa- ja valvontavirasto edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä sekä maiseman suojelua, vastaa tässä laissa sille säädetyistä viranomaistehtävistä, valvoo tämän lain säännösten noudattamista ja käyttää luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa sekä tukee mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa.

Luonnonsuojelulain 34 §:n mukaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää.

Luonnonsuojelulain 35 §:n 1 momentissa säädetään, että jos hanke tai suunnitelma joko yksinään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset sen kannalta, miten ne vaikuttavat alueen suojelutavoitteisiin. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Luonnonsuojelulain pakkokeinoja koskevan 126 §:n 1 momentissa säädetään, että jos joku lyö laimin luonnonsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten noudattamisen tai ryhtyy niiden vastaiseen toimeen, Lupa- ja valvontavirasto voi kieltää asianomaista jatkamasta tai toistamasta tekoa tai laiminlyöntiä ja sakon tai keskeyttämisen uhalla velvoittaa hänet määrääjassa poistamaan oikeudenvastaisen tilan tai korjaamaan laiminlyönnin taikka asettaa uhan, että tarpeelliset toimenpiteet teetetään

asianomaisen kustannuksella. Lupa- ja valvontaviraston päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päättä.

Luonnonsuojelulain 128 §:ssä säädetään erityisestä vireillepano-oikeudesta. Lainkohdan 1 momentin mukaan haittaa kärsivällä henkilöllä on oikeus saattaa 126 §:ssä tarkoitettu asia vireille Lupa- ja valvontavirastossa, jos vireillepanon tarkoituksena on estää luonnon tuhoutuminen tai luonnonarvojen heikentyminen, joka ei ole merkitykseltään vähäinen, tai käynnistää luontovahingon korjaaminen. Sama oikeus on 134 §:n 4 momentissa tarkoitettulla rekisteröidyllä yhteisöllä toiminta-alueellaan ja kunnalla. Lainkohdan 2 momentin mukaan erityisen vireillepanon mukainen asia on ratkaistava kiireellisenä.

Luonnonsuojelulain muutoksenhakua koskevan 134 §:n 4 momentin mukaan valitusoikeus on niillä, joiden oikeutta, velvollisuutta tai etua asia saattaa koskea. Muissa kuin korvausta, tukea, avustusta tai vapaaehtoisen hyvittämisen korvaavuutta koskevasta päätöksestä valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen.

5.2 Vireillepanijan vireillepano-oikeuteen liittyvät näkökohdat

Luonnonsuojelulain 128 §:n mukaan oikeus erityiseen vireillepanoon on 134 §:n 4 momentissa tarkoitettulla rekisteröidyllä yhteisöllä toiminta-alueellaan. Lupa- ja valvontavirastolla on ollut asiaa ratkaistessaan käytössä Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry:n säännöt. Sääntöjen kohdassa 1§ päätetään piirin toiminta-alueesta, joka on Kainuu. Piirin tarkoituksena on kohdan 2§ mukaan ”edistää luonnon- ja ympäristönsuojelua sekä vaalia kulttuuriperintöä ja koota yhteen tätä tarkoituspääjää ajavia yhteisöjä ja kansalaisia”. Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että vireillepanijalla on tällä perusteella oikeus jättää luonnonsuojelulain 128 §:n mukainen vireillepano.

Vireillepanija on vireillepanoonsa liittyvässä, lisätietoja sisältäneessä täydennyksessä esittänyt lisäksi katsovansa, että sillä on myös ennallistamisasetuksen ja Århusin yleissopimuksen pohjalta vireillepano-oikeus asiassa. Vireillepanossa on tältä osin lausuttu muun ohella, että ”vireillepano-oikeutta on tulkittava perusoikeusmyönteisesti. Luonnonsuojeluviranomaisena Lupa- ja valvontavirasto edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja käyttää luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa. Ennallistamisasetus on osa unionioikeudellista luonnonsuojelulainsäädäntöä. Sen on siten katsottava kuuluvan luonnonsuojelulaissa viitattujen luonnon tuhoutumisen ja luonnonarvojen heikentymisen, joka ei ole vähäinen estämisen sisällölliseen kehikkoon. Ennallistamisasetuksessa on kodifioitu osaltaan, mitä arvokkaalla luonnolla tarkoitetaan unionioikeudellisessa merkityksessä.”

Lupa- ja valvontavirasto toteaa tältä osin, että ennallistamisasetuksessa ei säädetä asetuksen noudattamista koskevan asian vireillepano-oikeudesta kansallisessa viranomaisessa, eikä Lupa- ja valvontavirastolle ole säädetty toimivaltaa suoraan asetuksen valvontaan ja sen perusteella tehtävien vireillepanojen käsittelyyn. Sama koskee Århusin sopimusta. Haittaa kärsivien henkilöiden ja laissa määriteltujen rekisteröityjen

yhteisöjen vireillepano-oikeutta koskeva sääntely sisältyy kyseessä olevan valvottavan toiminnon osalta luonnonsuojelulakiin. Tämä oikeus on kytketty vireillepanon kohteena olevan asian luonnonsuojelulain vastaisuuteen sekä siihen, että vireillepanon tarkoituksena tulee olla estää luonnon tuhoutuminen tai luonnonarvojen heikentyminen, joka ei ole merkitykseltään vähäinen.

5.3 Vireillepanon tutkimiseen liittyvät näkökohdat

Luonnonsuojelulain 128 §:n mukaisen, luonnonsuojelulain 126 §:ssä tarkoitetun asian vireille saattamisen (vireillepanon) edellytyksenä on, että vireillepanon tarkoituksena on estää luonnon tuhoutuminen tai luonnonarvojen heikentyminen, joka ei ole merkitykseltään vähäinen. Luonnonsuojelulain 126 §:n mukaan pakkokeinojen käytön edellytyksenä on, että joku on ryhtynyt tai on ryhtymässä luonnonsuojelulain vastaiseen toimintaan.

Metsähallitus on antamassaan vastauksessa esittänyt luonnonsuojelulain 128 §:n soveltamisalan osalta pykälän sanamuodon jättävän kyseenalaiseksi sen, voiko luonnonsuojelulain 128 § tulla sovellettavaksi yhdistyksen Lupa- ja valvontavirastolle jättämään asiakirjaan.

Luonnonsuojelulain mukaisen erityisen vireillepano-oikeuden edellytykseksi on säädetty itse vireillepanon jättäjän kelpoisuuteen liittyvien vaatimusten lisäksi, että jätetyn vireillepanon tarkoitus on estää luonnon tuhoutuminen tai luonnonarvojen heikentyminen, joka ei ole merkitykseltään vähäinen. Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että lainkohtaa ja sen käsitteellistä ulottuvuutta ei ole avattu lainvalmisteluaineistossa yksityiskohtaisesti. On kuitenkin pidettävä perusteltuna, että vireillepanon kohdistuessa toimintaan, jonka toteuttamisesta uhkaa seurata konkreettisia muutoksia luonnonsuojelulain sääntelemille tai soveltamisalaan kuuluville luonnonarvoille, joiden merkitystä ei kohdealueella voida lähtökohtaisesti pitää vähäisinä, Lupa- ja valvontavirasto arvioi esitettyjen toimintojen luonnonsuojelulainmukaisuuden.

Lupa- ja valvontavirasto on näin ollen tässä tapauksessa tutkinut vireillepanon ja antanut siihen asiaratkaisun.

5.4 Ennallistamisasetukseen liittyvät näkökohdat

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1991, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2024, luonnon ennallistamisesta ja asetuksen (EU) 2022/869 muuttamisesta (ennallistamisasetus) tarkoituksena on parantaa luonnon tilaa laajasti eri ympäristöissä sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Asetuksessa säädetään niin kutsutusta ”heikentymättömyysvelvoitteesta”, jonka mukaan jäsenvaltioiden on pyrittävä ottamaan käyttöön tarvittavat toimenpiteet, joilla pyritään estämään merkittävä heikentyminen ennallistamisasetuksen liitteessä I lueteltujen luontotyyppien esiintymillä,

joiden tila on hyvä tai jotka ovat tarpeellisia asetuksen 4 artiklan 17 kohdassa säädettyjen ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi.

Ennallistamisasetuksen velvoitteet kohdistuvat jäsenvaltioihin, eikä sillä ole kansalaisiin tai yrityksiin kohdistuvia välittömiä oikeusvaikutuksia. Asetuksen täytäntöönpanon keinot on jätetty jäsenvaltioiden päätettäväksi, ja ne täytyy ilmoittaa komissiolle kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa. Asetuksessa määrätty seuranta- ja raportointivelvoitteet ovat kaikille jäsenmaille yhtenevät, mutta säädettyjen tavoitteiden saavuttamisen keinot ovat jäsenvaltioiden itsensä valittavissa.

Suomessa on käynnissä asetuksen kansallisen toimeenpanon osalta lainsäädäntöhanke (asianumero VN/13123/2025, hankenumero YM022:00/2025), jonka toimikausi on asetettu ajalle 16.6.2025–31.8.2027. Hankkeen tavoitteena on laatia heikentämättömyysvelvoitteen soveltamista koskeva hallituksen esitys ja tukea ennallistamissuunnitelman valmistelua ja vahvistaa sen toimeenpanoa tunnistamalla suunnitelman toimeenpanoon liittyvää lainsäädäntöä ja sen mahdollisia muutostarpeita. Työryhmä laatii hallituksen esityksen ennallistamisasetuksen mukaisen hyvän tilan heikentämättömyysvelvoitteen sekä sen joustavan soveltamisen toimeenpanosta. Lisäksi esitys sisältää ehdotukset heikentämättömyysvelvoitteeseen liittyvästä seurannasta ja raportoinnista. Kansallista ennallistamissuunnitelmaa puolestaan valmistellaan lainsäädäntöhankeissa VN/25123/2024, hankenumero YM055:00/2024, jonka tavoitteena on ennallistamisasetuksen mukaisen kansallisen ennallistamissuunnitelman laatiminen Euroopan komissiolle 1.9.2026 mennessä.

Huomioiden ennallistamisasetuksen yksinomaan jäsenvaltioiden velvoittamiseen rajoittuvat lähtökohdat ja asetuksen kansallisen täytäntöönpanon keskeneräisyyden Lupa- ja valvontavirasto katsoo, ettei sillä ole toimivaltaa arvioida vireillepanon tarkoittamaa toimintaa ja sen vaikutuksia suoraan ennallistamisasetuksen perusteella. Näin ollen Lupa- ja valvontavirasto on vireillepanoasiasa käsitellessään arvioinut vireillepanon kohteena olevan toiminnan lainmukaisuutta luonnonsuojelulain 128 §:n mukaisesti 126 §:n mukaisena hallintopakkoasiana, jossa vireillepanon tarkoittamien toimenpiteiden rajoittamisen ja velvoitteiden määräämisen edellytyksenä on se, että joku toimii tai aikoo toimia luonnonsuojelulaissa säädetyn vastaisesti.

5.5 Varovaisuusperiaatteeseen liittyvät näkökohdat

Vireillepanon mukaan metsänkäyttöilmoituksen kohteena olevat hakkuut ovat varovaisuusperiaatteen vastaisia. Varovaisuusperiaate, josta käytetään myös käsitettä ennalta varautumisen periaate, on sekä kansainvälisesti että Euroopan unionin oikeudessa vakiintunut ympäristöoikeuden periaate. Se edellyttää puuttumista epävarmoihin ympäristöön kohdistuviin uhkiin, vaikka varmaa tieteellistä näyttöä haittojen syntymisestä tai niiden vakavuudesta ei vielä olisi. Tiedollinen epävarmuus ei saa olla syy ennakoivista suojelutoimenpiteistä pidättäytymiselle. Varovaisuusperiaate on osa voimassa olevaa oikeutta ja vaikuttaa voimassa olevan lain nojalla tehtäviin viranomaispäätöksiin ja oikeuskäytäntöön.

Luonnonsuojelulain esitöissä (HE 76/2022 vp) todetaan muun ohella, että varovaisuusperiaate on jo osa voimassa olevaa oikeutta. Periaatetta sovelletaan vakiintuneesti luonnonsuojeluoikeudellisessa päätöksenteossa, sekä EU-oikeuden että kansallisen oikeuden tasolla. Varovaisuusperiaate ei sellaisenaan muodostaisi esimerkiksi luvan myöntämiseen liittyvää estettä, vaan ohjaisi muun yksityiskohtaisemman sääntelyn tulkintaa niissä monimuotoisuutta merkittävällä tavalla uhkaavissa tilanteissa, joissa päätöksentekoon vaadittava tieto on huomattavan epävarmaa tai puutteellista. Se ei siten toisi päätöksentekoon uutta kriteeriä, vaan korostaisi kokonaisharkintaa ja vaikutusten arvioinnissa noudettavaa huolellisuutta.

Ympäristövaliokunnan mietinnössä (YmVM 17/2022 vp) todetaan muun ohella, että valiokunta on muuttanut varovaisuusperiaatetta koskevaa säännöstä selkeämmäksi, sillä hallituksen esityksen muotoilussa jäi epäselväksi, mihin siinä tarkoitetuilla toimenpiteillä viitataan. Muutokset selventävät samalla säännöksen merkitystä yleisenä periaatteena, johon on tarpeen kiinnittää huomiota, mutta joka ei ole aineellisoikeudellinen säännös.

Varovaisuusperiaatteen tarkoituksena on ohjata lain tulkintaa sellaisissa tilanteissa, joissa tieteellistä epävarmuutta toiminnan haitallisista vaikutuksista ei voida kokonaan poissulkea. Edellä lausuttu huomioiden ei lainsäätäjän tarkoituksena ole ollut muodostaa luonnonsuojelulain mukaisesta varovaisuusperiaatteesta sellaista aineellisoikeudellista säännöstä, josta itsessään muodostuisi esimerkiksi luvan myöntämisen esteeksi. Varovaisuusperiaate ohjaisi tässä tilanteessa viranomaisen toimintaa siten, että toiminnan luonnonsuojelulain vastaisuudesta pitäisi olla jonkinlaista tieteellistä epävarmuutta, jonka ilmaantua valvontaviranomaisen olisi tehtävä oikeudellista harkintaa ja ekologista tulkintaa varovaisuusperiaate huomioiden.

5.6 Uhanalaiseen lajistoon liittyvät näkökohdat

Portinvaaran aluetta koskevasta hakkuusta on 30.1.2026 jätetty Metsäkeskukselle metsänkäyttöilmoitus 1-2026-15213. Metsäkeskus on antanut ilmoituksen Lupa- ja valvontavirastolle tiedoksi 30.1.2026 uhanalaisten lajien ryväsjäkälä (*Hertelidea botryosa*, kuvio 57), hongantorvijäkälä (*Cladonia parasitica*, kuvio 58) ja kantoraippasammal (*Crossocalyx hellerianus*, kuvio 58) esiintymispaikkaan tai niiden läheisyyteen sijoittumisen sekä Portinvaaran Natura 2000 -alueen (FI1200711) ja Ulkuvaaran luonnonsuojelualueen läheisyyden (ESA300160) vuoksi. Lupa- ja valvontavirasto ei ole vastannut metsänkäyttöilmoitukseen 1-2026-15213 ilmoituksen tekijälle erikseen, sillä luonnonsuojelulain 126 §:n mukainen vireillepano jätettiin 1.2.2026.

Metsänkäyttöilmoitus käsittää viisi kuviota, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on 12,64 ha. Kaikilla kuvioilla hakkuutapana on avohakkuu ja maanmuokkaustapana joko äestys tai kääntömätästys. Kuviot ovat mäntyvaltaisia, lukuun ottamatta kuviota 98.2, joka on kuusivaltainen.

Kuvio 57.4 rajautuu ilman suojavyöhykettä boreaaliseen luonnonmetsään, jonka edustavuus on Natura-alueen luontotyyppi-inventoinneissa arvioitu merkittäväksi. Kuvioden 58.3 ja 58.6 osalta on kuvioden ja Natura-alueen välille on jätetty noin 17-35

metrin levyinen suojavyöhyke. Kuvio 82.1 ei rajaudu suojelun perusteena oleviin luontotyypeihin. Kuusivaltainen kuvio 98.2 rajautuu suoraan Natura-alueeseen, Naturan suojeluperusteena olevaan luontotyyppiin letot, jonka edustavuus on erinomainen. Kuviolle on metsänkäyttöilmoituksessa ilmoitettu sijoittuvan erityisen tärkeä elinympäristöä: rehevä korpi, letto ja muut suoelinympäristöt. Avohakkuukuvion maanmuokkaustapana on kääntömätästys.

Vireillepanon käsittelyn yhteydessä Lupa- ja valvontavirasto on tarkastanut vireillepanijoiden toimittaman aineiston ja kuulemismateriaalin ohella Lajitietokeskuksen Viranomaisportaaliin tallennetut lajien havaintotiedot kohdetta koskien ja tarkastellut ilmakuva-aineistoja Portinvaaran alueelta. Lisäksi on käytetty Zonation-analyysiä, jolla voidaan tarkastella alueen monimuotoisuusarvoja eri näkökulmista, muun muassa lahoppuupotentiaalin, punaisen listan metsälajien, samankaltaisen metsätyypin, ja suojelualuekytkeytyneisyyden kannalta.

Lajitietojärjestelmiin on tallennettu metsänkäyttöilmoituksen mukaisilta alueilta ja niiden välittömästä läheisyydestä havaintoja useista huomionarvoisista, rauhoitetuista tai uhanalaisista lajeista kuten jo edellä mainitut ja metsänkäyttöilmoituksestakin ilmenevät ryväsjäkälä, hongantorvijäkälä ja kantoraippasammal. Tämän lisäksi lajitietojärjestelmässä on kyseessä olevilta kuvioilta tai niiden läheisyydestä havaintoja lajeista kanadanluppo (*Bryoria fremontii*), korpiluppo (*Alectoria sarmentosa*), pursukääpä (*Amylocystis lapponica*), sirppikääpä (*Sidera lenis*), rusokantokääpä (*Fomitopsis rosea*), riekonkääpä (*Anthoporia albobrunnea*), samettikesijäkälä (*Leptogium saturninum*), mäntyraspikka (*Odonticum romellii*) ja kastanjasuomujäkälä (*Carbonicola myrmecina*), putkilokasveista ahokissankäpä (*Antennaria dioica*) sekä linnustosta harmaapäätikka (*Picus canus*) ja hömötiainen (*Poecile montanus*).

Luonnonsuojelulain 74 §:n mukaan rauhoitettua kasvia, sen osaa tai siemeniä ei saa poimia, kerätä, leikata irti, ottaa juurineen eikä hävittää. Valtioneuvoston asetus luonnonsuojelusta (1066/2023, luonnonsuojeluasetus) listaa Suomessa rauhoitetut kasvilajit. Pakkokeinoin määrättävien rajoitusten tulee perustua lakiin. Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että havaituissa jäkälä-, sammal- ja putkilokasvilajeissa ei ole lakisääteisesti suojeltavaa lajistoa, eikä niitä koske luonnonsuojelulain 74 §:n kielto, joten pakkokeinojen käyttämiselle ei ole tältä osin lakisääteistä perustetta. Lakisääteisesti suojeltavia lajeja ovat luonnonsuojelulain 69 §:n tarkoittamat rauhoitetut eläin- tai kasvilajit, 77 §:n mukaiset erityisesti suojeltavat eläinlajit ja 78 §:n tarkoittamat Euroopan unionin luontodirektiivin liitteessä IV mainitut, tiukkaa suojelua edellyttävät eläin- tai kasvilajit. Kuviolta havaitut lajit ovat kuitenkin metsätaloudessa huomioitavia, mutta niin sanotusti vapaaehtoisesti suojeltavia arvokkaita ja alueen monimuotoisuudesta kertovia lajeja. Lintulajistosta alueelta on lajitietojärjestelmään tallennettu havaintoja rauhoitetuista lajeista, kuten harmaapäätikka ja hömötiainen.

Metsähallituksen toimittaman lisätiedon mukaan Metsähallituksen lajistoasiantuntija on kartoittanut alueen lajistoa, minkä perusteella lajistollisesti edustavimmat alueet on rajattu metsätaloustoiminnan ulkopuolelle ja rajauksissa on huomioitu myös lajistolle soveliaat alueet. Metsänkäyttöilmoituksen mukaisille avohakkuukuvioille on rajattu

kaikkiaan yhdeksän säästöpuuryhmää, joilla Metsähallituksen mukaan huomioidaan uhanalainen lajisto.

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että Metsähallitus on asianmukaisesti selvittänyt alueen lajiston ja huomionut lajiesiintymät hakkuusuunnitelmassaan jättämällä ne säästöpuuryhmiin avohakkuun ulkopuolelle. Serpentiiniluontotyyppiä ei ole metsänkäyttöilmoituksen mukaiselta alueelta kuitenkaan inventoitu, vaikka Metsähallituksella on ollut tiedossa, että lähialueella sijaitsee potentiaalisia serpentiinialueita ja ultraemäksisen kallioperän johdosta niitä on mahdollista esiintyä myös metsänkäyttökuvioilla. Kyseisen, potentiaalisia serpentiinikohteita sisältävän serpentiinivihjeaineiston Metsähallitus on saanut Kainuun ELY-keskukselta 21.11.2025. Lupa- ja valvontavirasto toteaa, että luonnonsuojelulain 65 §:n mukaiset tiukasti suojellut serpentiiniluontotyypit ovat suoraan lailla suojeltuja ilman erillistä rajauspäätöstä. Tiukasti suojeltuja luontotyyppiä ei saa hävittää eikä heikentää.

Vaikka toimitetun vihjeaineiston potentiaaliset alueet sijoittuvat Pahalammen läheisyyteen ja Takkusenkankaan lounaispuolelle, ei ole poissuljettua, etteikö serpentiiniluontotyyppiä voisi esiintyä muuallakin. Karttatarkastelun perusteella avohakkuukuviolla 58.3 sijaitsee kalliopaljastumia, joilla on mahdollista esiintyä serpentiinilajistoa ja siten myös serpentiiniluontotyyppiä, sillä välittömässä läheisyydessä sijaitsee myös GTK:n kivilajihavaintopiste, jonka mukaan kivilaji on emäksistä/ultraemäksistä. Mikäli serpentiiniluontotyyppin esiintymisestä on epävarmuutta, tulee kalliopaljastumat varmistaa maastotarkastuksilla ja mikäli luontotyyppiä esiintyy, suunnitella metsänkäyttö luontotyyppi huomioiden. Serpentiiniluontotyypeillä tulee huolehtia, että maaperää ja sen kasvillisuutta ei vahingoiteta, joten avohakkuu ja maanmuokkaus eivät sovellu metsänhoitotoimiksi luontotyyppiä määritetyllä alueella.

Lupa- ja valvontavirasto toteaa yleisesti, että vanhoilla metsillä on merkitystä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta ja niiden sirpaleetkin, olivat ne sitten luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia, ovat monimuotoisuuden näkökulmasta arvokkaita, mikä valtion maita hallinnoivan viranomaisen olisi suotavaa ottaa huomioon hakkuutoimenpiteitä suunniteltaessa. Portinvaaran Natura-alueen tila-arvioinnissa (NATA 2018) on todettu, että alue-ekologiset vanhan metsän yhteydet Portinvaaran alueelta eivät ole erityisen hyvät. Kyseisessä arvioinnissa ulkopuolisen metsätalouden on arvioitu olevan Portinvaaran Natura-alueelle kohtalainen uhka. Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan ekologisiin yhteyksiin olisi tällöin suotava kiinnittää erityistä huomiota ympäristön metsätaloustoimia suunnitellessa. Talousmetsän kyseessä ollessa monimuotoisuusarvojen riittävästä turvaamisesta ja lopulta alueen käytöstä päättää kuitenkin metsänomistaja, sillä asiassa ei ole tullut ilmi mitään sellaista lajistoa, jota koskevien säännösten perusteella kyseisten kohteiden suunnitelmien mukaiset hakkuut tulisi kieltää.

5.7 Natura 2000 -alueelle kohdistuvia vaikutuksia koskevat näkökohdat

Luonnonsuojelulain 34 §:n heikentämiskiellon mukaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää.

Luonnonsuojelulain 35 §:n 1 momentin mukaan hankkeesta tai suunnitelmasta on tehtävä Natura-arviointi, jos hanke tai suunnitelma joko yksinään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty verkostoon. Sama koskee hanketta tai suunnitelmaa Natura-alueen ulkopuolella, jos sillä todennäköisesti on Natura-alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklan 3 kohdan sekä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön (mm. asia C-127/02, Waddenzee) mukaan Natura-arviointi on laadittava, elleivät merkittävät vaikutukset yksin tai yhdessä muun toiminnan kanssa ole objektiivisten seikkojen perusteella poissuljettuja.

Portinvaara on lisätty Natura 2000 -verkostoon SAC-alueena. SAC-alueet ovat erityisten suojelutoimien alueita, joilla toteutetaan luontodirektiivin ja luontotyyppien ja lajien kannalta tärkeitä suojelutoimenpiteitä.

Portinvaaran Natura-alueen suojeluperusteena ovat luontodirektiivin luontotyypeistä humuspitomet ja lammet, pikkujot ja purot, keidassuot*, vaihettumissuot ja rantasuot, lähteet ja lähdesuot, huurresammallähteet*, letot, aapasuot*, kalkkikalliot, boreaaliset luonnonmetsät*, lehdot ja puustoiset suot. Luontodirektiivin liitteen II lajeista suojeluperusteena on lapinleikki (*Coptidium lapponicum*). Natura-alueilla suojelun perusteena olevien luontotyyppien ja lajien suojelutavoitteena on vähintäänkin alueen merkityksen säilyttäminen osana verkostoa.

Metsänkäyttöilmoituksen 1-2026-15213 mukaisista kuvioista kaksi rajautuu suoraan ilman suojavyöhykettä Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin. Kuvio 57.4 rajautuu boreaaliseen luonnonmetsään, joka kattaa 125 hehtaarin suuruudesta Natura-alueesta 47,8 hehtaaria. Kuvio 98.2 rajautuu osittain suoraan letot –luontotyyppiin, jonka pinta-ala Natura-alueella on 19,6 hehtaaria. Muiden kuvioiden osalta Natura-alueen ja kuvioiden väliin on jätetty suojavyöhyke. Lapinleikin esiintymä ei sijoitu hakkuukuvioiden välittömään läheisyyteen.

Luonnonsuojelulain 35 §:n 1 momentin Natura-arviointia koskeva säännös ei kiellä minkä tahansa haitallisten vaikutusten aiheutumista. Natura 2000-alueen ulkopuolella toteutettavan hankkeen tai suunnitelman osalta säännöksen mukainen Natura-arviointi tulee lainkohdan mukaan tehdä siinä tapauksessa, että hankkeen tai suunnitelman mukaisten toimien Natura 2000 -alueelle todennäköisesti ulottuvien haitallisten vaikutusten on katsottava olevan merkittäviä. Olennaista arvioinnissa on siten todennäköisten haitallisten vaikutusten merkittävyys suojelun perusteena olevalle luonnonarvolle Natura 2000 -alueen sisällä.

Tilanteita arvioidaan aina tapauskohtaisesti ja myös yhteisvaikutuksia, varsinkin silloin kun toimenpiteitä Natura-alueen ulkopuolella on runsaasti, on tarpeen arvioida. Portinvaaran Natura-alueen pohjoispuolella sijaitsee kaivosalue ja itä- ja eteläpuolella voimalinja. Kumpikaan ei rajaudu suoraan Natura-alueeseen. Metsänkäyttökuvioiden 57.4, 58.3 ja 58.6 ympärillä on laajasti aiemmin avohakattua metsää, joille metsänkäyttöilmoitus on jätetty vuonna 2007. Avohakatut vanhat kuviot rajautuvat suoraan Natura-alueeseen noin

kilometrin matkalta. Vireillepanon kohteena olevat avohakkuukuviot sijoittuvat jäljelle jääneille metsäalueille. Metsähallituksen selvityksestä ilmenevän kartan perusteella kuvioille on jätetty säästöpuuryhmiä ja Naturaan rajautuen suojavyöhykkeitä, mutta Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan kokonaisuus, eli jo aiemmin avohakatun laajan alueen huomioon ottaen etenkin säästöpuuryhmät jäävät pieniksi metsäsaarekkeiksi laajan hakatun alueen keskellä.

Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan niiltä osin, kun avohakkuukuviot rajautuvat Natura-alueen suojeluperusteluontotyypeihin ilman suojavyöhykettä, aiheutuu hakkuista kyseisille luontotyypeille vähäisiä reunavaikutuksia. Yleensä metsänkäyttöilmoituksiin vastatessaan suosittelee Lupa- ja valvontavirasto Naturaan rajautuvien avohakkuukuvioiden osalta jättämään joko suojavyöhykettä tai säästöpuuryhmiä, välttämään voimakasta maanmuokkausta tai käyttämään avohakkuun sijasta metsän peitteiseksi jättävää hakkuutapaa reunavaikutusten minimoimiseksi tai ehkäisemiseksi. Natura-alueen tunnetut lapinleikkiesiintymät sijoittuvat etäälle (minimissään n. 750 metriä) suunnitelluista hakkuukuvioista, eivätkä suunnitellut hakkuut vaikuta Natura-alueella korpipainanteessa sijaitsevan esiintymän vesitalouteen. Toimenpiteistä ei edellä esitetty huomioden aiheudu merkittävää heikennystä Natura-alueiden suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin eikä lajeihin. Näin ollen Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että kyseiset vireillepanon kohteena olevan metsänkäyttöilmoituksen mukaiset hakkuut eivät siten ole luonnonsuojelulain 34 §:n vastaisia eikä myöskään 35 §:n 1 momentin mukaiselle Natura-arvioinnille ole tarvetta eikä sen vaatimiselle perusteita.

Metsänkäyttöilmoituksen mukaisilla hakkuilla ei Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan ole merkittäviä vaikutuksia Natura-alueelle niihin luontoarvoihin, joiden perusteella Portinvaaran alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon.

Natura-arvioinnin tarvetta arvioidessaan Lupa- ja valvontavirasto on ottanut huomioon muun muassa suunniteltujen hakkuiden sijainnin, etäisyyden Natura-alueesta, hakkuualojen koon, kohteen luontotyyppin, uhanalaishavainnot hakkuukuvioiden alueella ja läheisyydessä, Portinvaaran Natura 2000 -alueen suojeluperusteena olevat luontoarvot, suojeluperusteena olevien luontotyyppien pinta-alan Portinvaaran Natura-alueella, lähiympäristön muut hakkuualueet ja -tavat, läheisen kaivosalueen ja voimalinjan sekä näiden mahdolliset yhteisvaikutukset.

Edellä esitetyn perusteella Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että vireillepanon tarkoittamien Natura 2000 -alueiden ulkopuolisten metsäalueiden hakkuut eivät ennalta arvioiden todennäköisesti aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia Portinvaaran Natura 2000 -alueen suojelun perusteena oleville luonnonarvoille luonnonsuojelulain 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Lupa- ja valvontaviraston näkemyksen mukaan tarkastelussa käytettävissä olleiden, riittävien tietojen perusteella merkittävien haitallisten vaikutusten aiheutumatta jäämisestä kysymyksessä olevalle Natura 2000 -alueelle ja sen suojeluperusteisiin ei ole myöskään jäänyt perusteltuja epäilyksiä.

5.8 Yhteenveto

Lupa- ja valvontavirastolla ei ole edellä esitetty huomioon ottaen edellytyksiä kieltää toimintaa luonnonsuojelulain 126 §:n nojalla, koska hallintopakon käyttämisen edellytyksenä on toiminnan luonnonsuojelulain vastaisuus. Lupa- ja valvontaviraston tietoon ei ole asiaa käsitellessä tullut ilmi muita seikkoja, joiden perusteella toiminta olisi varovaisuusperiaatekaan huomioon ottaen joiltakin osin luonnonsuojelulain vastaista. Ilmoitetuille hakkuille on selvitetty olevan lailliset edellytykset. Luonnonsuojeluviranomaisen ei näin ollen tule antaa toimenpiteiden kieltämiseksi tai keskeyttämiseksi luonnonsuojelulain 126 §:ssä tarkoitettua määräystä vireillepanon johdosta eikä myöskään viran puolesta.

6 Sovelletut oikeusohjeet

Luonnonsuojelulaki (9/2023) 34, 35, 126, 128, 134 §
Hallintolaki (434/2003) 34 §
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 19 §

7 Asian käsittelijät ja asiakirjan hyväksyminen

Asian on esitellyt lakimies Laura Mononen ja ratkaissut ryhmäpäällikkö Jonna Kartano. Päätös on hyväksytty sähköisesti. Merkintä hyväksynnästä on päätöksen viimeisellä sivulla.

8 Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

9 Käsittelymaksu

Valtioneuvoston asetuksessa Lupa- ja valvontaviraston maksuista vuonna 2026 (1177/2025) ei säädetä päätöksen maksullisuudesta. Päätös annetaan näin ollen maksutta.

10 Päätöksestä tiedottaminen

Jakelu (sähköpostitse)

Metsähallitus Metsätalous Oy
Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry
Lakiasiaintoimisto Maailma

Tiedoksi (sähköpostitse)

Ympäristöministeriö, vesi- ja luontoympäristöosasto

Lupa- ja valvontavirasto julkaisee päätöksen luonnonsuojelulain 121 §:n mukaisesti internetsivuillaan.

Liitteet Valitusosoitus

Lupa- ja valvontavirasto

Postiosoite: PL 20, 13035 LVV

Puhelinvaihde: 0295 254 000

kirjaamo@lvv.fi | lvv.fi

Tämä asiakirja LVV-U/38533/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LVV-U/38533/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Mononen Laura 10.07.2026 14:13

Ratkaisija Kartano Jonna 10.07.2026 14:13